

BAŞKURLAR VE BAŞKURDİSTAN ÖZERK CUMHURİYETİ

Alparslan AVCI*

Başkurların bağımsızlıklarını kazanıp bugünkü vatanlarına yerleşmeleri 5-8. yüzyıllara kadar dayanmaktadır. Başkurların esas büyük kütesinin 9. yüzyılda Güney Urallar'da yaşadığı bilinmektedir. Ana küteden bu yüzyıllar arasında ayrılmaya başlayan bazı Başkurt kabileleri Macarlarla birlikte göç ederek asimile olmuşlardır. Başkurlar tarihleri boyunca birçok istilaya ve asimilasyona maruz kalsalar da günümüzde Rusya Federasyonu içinde özerk bir cumhuriyet olarak yaşamaktadırlar.

Tarihsel süreçte bakıldığında Başkurların ilkin Moğol istilasıyla şehirleri yıkılmış ve bu milletin hakimiyetine girmişlerdir. Daha sonra, yaklaşık iki yüz sene sürecek olan; Altınordu Devleti'yle bir bütün halde yaşamışlardır. Altınordu'nun Timur istilasına uğramasıyla Başkurlar bir kez daha yağmalanırlar ve yurtlarından olurlar. Bunu müteakiben varlıklarını Altınordu Devleti'nin parçalanmasıyla ortaya çıkan Kazan Hanlığı idaresinde sürdürmüşlerdir. Bu defa da 1557 yılında Kazan Hanlığı Rus işgalinden kurtulamamış ve Başkurlar da bundan nasiplerini almışlardır.

Ruslar her ne kadar Başkurları asimile etmeye çalışsalar da, din değiştirmeye zorlasalar da; Başkurlar bu zorluklara yıllarca göğüs germiş ve yaklaşık yirmi kez isyan etmişlerdir. En büyük ayaklanma ise, 1681-1684 yılları arasında, Seyit Batur önderliğinde gerçekleşmiştir. Ruslar tarafından insafsızca bastırılan bu isyanlar, Başkurt aydınlarının da hapishanelerde çürümelerine neden olmuştur. Rusya'da 1917 yılında gerçekleşen Bolşevik İhtilali, Başkurlarda yeniden bağımsızlık umudu doğurmuştur. Tarih boyunca bağımsızlık aşkı çeken Başkurlar, girişimlere başladılar da Bolşeviklerin saldırılarına maruz kalırlar. Bağımsızlık girişimleri esnasında kurulma kararı alınan Başkurt Milli Ordusu, Kızılordu ile savaşı başlar; Kızılordu karşısında desteksiz kalan Başkurdistan, Sovyet hükümeti ile antlaşma yapmak zorunda kalır. Sonuç olarak bağımsızlık ümitleri tekrar hüsrarla sonuçlanmıştır. 23 Mart 1919 tarihinde imzalanan bu antlaşmaya göre Başkurdistan Özerk Sovyet Cumhuriyeti olarak

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü İkinci Sınıf Öğrencisi

SSCB'nin bir parçası haline gelmiştir. Başkurdistan da milli şuurun uyanmasında, Mihail Gorbaçov'un başlattığı demokratikleşme hareketi etkili olmuştur.

SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Başkurdistan, 1991 yılında Rusya Federasyonu'na bağlı Özerk Cumhuriyet haline gelir. Başkurdistan Orta İdil'in Avrupa kısmında yer alan Özerk bir cumhuriyettir. Başkenti Ufa, yüzölçümü 143.600 km², nüfusu ise 3.944.000 kişidir. Nüfusun % 40,3'ü Rus, % 24,3'ü ise Başkurt'tur. Rusların nüfussal ağırlığı daha fazladır fakat Başkurtlar'ın varlığı sadece Başkurdistan topraklarıyla sınırlı olmayıp, Rusya Federasyonu içerisinde de 1,6 milyon Başkurt yaşamaktadır. Özerk Cumhuriyet statüsü tanınan bu devletin bugün bir parlamentosu, anayasası, cumhurbaşkanı ve bayrağı vardır. 2003 yılında yapılan seçimlerde devlet başkanlığına bağımsızlık yanlısı ve Başkurt Türkü Murtaza Ubeydullah Rahimov seçilmiştir. 30.000 Başkurt, Slavlara köle olarak satılmış, toprakları elinden alınmış, Hıristiyanlaştırılmaya çalışılmış ve her türlü Rus eziyeti üzerlerinde denenmiştir. Varlıklarını sürdürmeleri için bağımlı yaşamaları, bağımsızlıklarından vazgeçmelerini gerektirmemiş ve bağımsızlıkları için birçok kez ayaklanmada bulunmuşlardır. Bunun gibi dayatmalara razı olmayan Başkurtlar yaklaşık yirmi kez bağımsızlık için ayaklanmışlardır.

Türklerin bağımsızlıklarına düşkün oluşları, Başkurtlar'ın da Türk özelliği taşıdıklarının belgesidir aslında. Tarihleri boyunca asimile olmaya direnmeleri, bağımsızlıkları için şehitler vermeleri; Başkurtlar'ın gerçek bir Türk kavmi olduklarının asıl kanıtıdır. 5. yüzyıldan beri süre gelen işgallerle mallarını ve yurtlarını kaybeden Başkurtlar, bağımsızlık ümidini hiç kaybetmediklerini sonunda ulaştıkları Özerk Cumhuriyet ile ispat etmişlerdir. Ne yazık ki, böyle Türklüğüne bağlı bir toplum ülkemizde yeterince tanınmamaktadır. Çoğu kişinin aklına Başkurdistan ismini duyduğunda başka bir çağrışım gelmektedir. Ülkemizce daha yeni yeni tanınmaya başlayan Başkurdistan belli seminerler ve konferanslarla tanıtılmaya çalışılmalıdır.

Baskurdistan Özerk Cumhuriyeti'nin Türkler tarafından daha çok tanınması ve benimsenmesi dileğiyle...